

HERALDISK TIDSSKRIFT

BIND 2 • NR 17 • 1968 • SIDE 315–316

Två biskopsvapen
Av Hans Schlyter

SOCIETAS HERALDICA SCANDINAVICA

Heraldisk Selskab • Heralдинen Seura • Skjaldfræðafélagið

Heraldisk Selskap • Heraldiska Sällskapet

Två biskopsvapen

Av Hans Schlyter

BLAND Svenska kyrkans biskopar intar sedan reformationen ärkebiskopen i Uppsala den intressanta ställningen att han inte är de andra biskoparnas förman men likväl äger precedens. Ett tecken på precedensen är att han efter ett antal år i ämbetet brukar utnämnas till »ledamot och kommendör» i det andliga ståndet av Kungl. Majestäts Orden, serafimerorden.

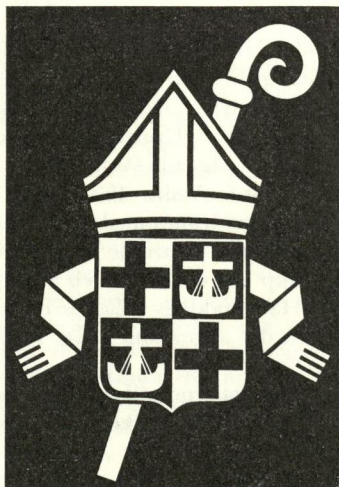
Till ordens skick och bruk hör att för den som har fått denna utmärkelse en plåt utföres på vilken målas hans vapen, namn, utnämningsdatum och i sinom tid också dödsdatum och att plåten efter hans död uppsättes i Riddarholmskyrkan. Bruket gäller även clerici. För den som inte har ett vapen är underförstått att ett lämpligt sådant komponeras, ett vapen in casu så att säga. Därtill kommer en officiell rätt, föga utnyttjad, att tituleras herr.

För ärkebiskoparna har fr. o. m. Nathan Söderblom serafimervapnen utformats med sådana klassiska biskopsvapen som förebild som utgör kvadreringar av vapnet för vederbörandes biskopsdöme och hans ättvapen. Ärkebiskoparnas serafimervapen uppfattas på sina håll som deras ämbetsvapen. Huruvida den uppfattningen grundar sig på iakttagelser av en faktisk usage är mig obekant.

Ett nyligen tillskapat ärkebiskopligt serafimervapen är *Gunnar Hultgrens*. Biskopen i Härnösand teol. dr Gunnar Hultgren blev ärkebiskop i Uppsala 1958, fick serafimerorden den 6 juni 1964 och avgick från sitt ämbete

på hösten 1967. Utarbetandet av hans serafimervapen har statutenligt åvilat statsheraldikern, Gunnar Scheffer, och har skett efter vederbörligt samråd med ärkebiskopen. Som personligt märke valde ärkebiskopen en heraldisk modifikation av ett inom protestantisk ekumenik förekommande emblem, en arkaiskt tecknad båt, med roder och spetsig för, som i stället för mast har ett kors och som brukar åtföljas av en devis OIKOYMENH (oikoumenä = hela världen).

Vapnet kan beskrivas sålunda: Kvadrerad sköld; I och IV: i fält av silver ett rött kors; II och III: i blått fält en båt med ett från skrovet uppskjutande, av vant stagat latinskt kors, allt av silver. Båtfältets utformning har skett i samarbete mellan Scheffer och mig.

Pärmstämpel visande ärkebiskop Gunnar Hultgrens serafimervapen.

En viss likhet mellan båten och bilden i ett sigill för den till Härnösands stift hörande Selångers församling i Sundsvall är inte tillfällig. Sigillet ritades i början av 1950-talet och visar en heraldisk båt som i stället för mast har ett kors och som åtföljes av den medelpadiska sankt Olofsyxan.

Vår illustration av serafimervapnet visar inte plåten utan en av mig höst-en 1967 ritad pärmstämpel.

Medan den inom Svenska kyrkan förekommande heraldiken i fråga om t. ex. teoretisk grundval och faktisk usage kanske inte är alldeles klarlagd bygger den romersk-katolska på en väl utredd vapenjuridik och på gamla, klart motiverade sedvänjor. Avhandlingen *Wappenrecht und Wappenbrauch in der Kirche* uttrycker kanske redan genom titeln formulering ärkebiskop Bruno Heims syn på ämnet.

Som ett exempel, låt vara exotiskt och alls inte i Heims sort, kan jag här visa ett katolskt biskopsvapen av ungt datum. Det tillhör biskop *James J. Komba* i Peramiho, Tanzania.

Skölden är delad och underkluvan av blått, grönt och rött. Första fältet visar en stjärna, *stella maris*, Guds moder, och Uppenbarelsebokens lamm »som såg ut såsom hade det varit slaktat.» Andra fältet visar en »nattapa», en lemur med sina typiska enorma ögon. Det tredje visar ett ben av en tupp och ett ben av en get lagda i kors. Hattsnoddens tofsar är ordnade 1,2,3 och det anger som vi vet rang av biskop.

Om vapnets symbolik har biskopens sekreterare broder Alkuin Chinguku

Biskop James J. Kombas vapen.

berättat följande för mig. *Komba* betyder »nattapa» och är också namnet på den stam av vilken mgr Komba är ättling. Stamnamnet var ursprungligen ett öknamn som främmande besökare av stammens by hade hittat på som en anspelning på det föga gästvänliga oväsen som nattaporna förde i träden runt byn.

Stammen växte med tiden och delades i grenar. En av dem fick namnet *Komba-Nyantimbili*. *Nyantimbili* betyder »de som blandar.» Det namnet uppkom på följande vis. Grenens stamfader bjöd en gång deltagarna i en religiös offermåltid på en ovanlig anrättning: en blandning av kyckling och getkött. En av gästerna som inte tillhörde grenen gjorde anmärkning och sade om sitt värdfolk: »De här är inte alls några Kombas, de är sådana som blandar.» Med tiden fick stammens damer hedersnamnet »de som blandar.»

Vapnets struktur är avsedd att markera Kristi överhöghet över det hedniska. Bland tinkturerna förekommer även svart och guld. Grönt, gult, svart och blått är Tanzanias nationalfärger. Nattapans enorma ögon symboliserar vishet.

[DA] Dette materiale er beskyttet af ophavsret. Det kan downloades, lagres og udskrives til personlig brug og til ikke-kommerciel brug i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbejdning, tilgængeliggørelse samt fremstilling af kopier er ellers kun tilladt i det omfang, der følger af lov eller aftale.

[NO] Dette materialet er beskyttet av opphavsrett. Det kan lastes ned, lagres og skrives ut for personlig bruk og for ikke-kommersiell bruk i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbeidning, tilgjengeliggjøring og fremstilling av kopier er ellers bare tillatt i den grad som følger av lov eller avtale.

[SV] Detta material är skyddat av upphovsrätt. Det får laddas ned, sparas och skrivas ut för enskilt bruk samt för icke-kommersiellt bruk i samband med undervisning och forskning. Bearbetning, tillgängliggörande samt framställning av kopior är i övrigt bara tillåtet i den utsträckning som följer av lag eller avtal.

[EN] This material is protected by copyright. It may be downloaded, saved and printed for personal use and for non-commercial use in connection with teaching and research. Altering, making it available or producing copies is otherwise only permitted to the extent that follows from law or contract.